

Tekoälyn käyttöohje

1. Ohjeen tarkoitus

Tekoäly on hyödyllinen apuväline kunnan työssä. Sen avulla voidaan nopeuttaa rutiinitehtäviä, selkeyttää tekstejä, ideoida uutta, tiivistää aineistoja, parantaa viestinnän saavutettavuutta ja tukea palvelujen kehittämistä.

Kuortaneen kunta kannustaa henkilöstöä hyödyntämään tekoälyä rohkeasti, vastuullisesti ja turvallisesti. Tekoäly ei korvaa työntekijän ammattitaitoa, harkintaa eikä virkavastuuta, vaan toimii työn tukena.

Tämän ohjeen tarkoituksena on antaa yhteiset pelisäännöt tekoällyn käyttöön Kuortaneen kunnan työtehtävissä. Kuortaneen kunnan ohje täydentää Valtiovarainministeriön julkaisemaa ohjeistusta generatiivisen tekoällyn hyödyntämisestä työn tukena ja apuvälineenä julkisessa hallinnossa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-846-0>. Osastot voivat laatia myös omia tarkentavia ohjeistuksia tekoällyn käyttöön.

2. Mitä tekoälyllä tarkoitetaan?

Tekoälyllä tarkoitetaan tässä tapauksessa erityisesti generatiivisen tekoällyn ohjelmistoja ja palveluja, jotka voivat esimerkiksi tuottaa tekstiä, tehdä yhteenvetoja, kääntää, muokata kieltä, jäsentää tietoa, laatia ehdotuksia tai auttaa ideoinnissa.

Tällaisia työkaluja voivat olla esimerkiksi ChatGPT, Microsoft Copilot, Google Gemini, tekoälyä hyödyntävät hakupalvelut, käännöstyökalut, puheentunnistus, kokousmuistiinpanotyökalut ja muihin ohjelmistoihin sisältyvät tekoälyominaisuudet.

3. Peruseriaatteet

Kuortaneen kunnassa tekoölyn käyttö perustuu seuraaviin periaatteisiin:

1. Käytä rohkeasti työn tukena.

Tekoölyä saa käyttää työn tukena. Tekoöly soveltuu erityisesti ideointiin, luonnosteluun, tekstin selkeyttämiseen, tiivistämiseen, kääntämiseen ja tiedon jäsentelyyn.

2. Ihminen vastaa lopputuloksesta.

Tekoölyn tuotoksia ei käytetä sellaisenaan ilman työntekijän tarkistusta. Vastuu sisällöstä, päätöksistä ja asiakirjoista säilyy aina ihmisellä.

3. Salassa pidettävää tai henkilötietoja sisältävää aineistoa ei syötetä avoimiin tekoölypalveluihin.

Tekoölypalveluihin ei saa syöttää henkilötietoja, salassa pidettäviä tietoja, keskeneräisiä luottamuksellisia asioita tai muuta aineistoa, jota ei voisi julkaista. Mitä lähempänä tekoölyn käyttö on kuntalaisen, asiakkaan, oppilaan tai työntekijän oikeuksia, velvollisuuksia, palveluja tai arviointia, sitä huolellisemmin käyttö on arvioitava.

4. Tekoölyn käytössä noudatetaan hyvää hallintoa.

Tekoölyn käyttö ei saa vaarantaa avoimuutta, yhdenvertaisuutta, oikeusturvaa, tietosuojaa, tietoturvaa, julkisuusperiaatetta tai kuntalaisten luottamusta.

4. Mihin tekoölyä voi käyttää?

Tekoölyä voi käyttää esimerkiksi:

- tekstien luonnosteluun ja muokkaamiseen
- tiedotteiden, verkkotekstien ja somejulkaisujen ideointiin
- pitkien julkisten tekstien tiivistämiseen

- esitysten, muistioiden ja koulutusmateriaalien valmisteluun
- käännösten ja selkokielisten luonnosten tekemiseen
- kysymyslistojen, tarkistuslistojen ja työpajarakenteiden laatimiseen
- vaihtoehtoisten näkökulmien hakemiseen
- oman työn suunnittelun tukena
- julkisen aineiston jäsentelyyn
- saavutettavuuden ja ymmärrettävyyden parantamiseen.

Hyvä lähtökohta on käyttää tekoälyä ideointiin, luonnosteluun, jäsentelyyn ja tekstin parantamiseen. Lopullinen sisältö tarkistetaan ja viimeistellään aina ihmisen toimesta.

5. Mitä tekoälyyn ei saa syöttää?

Tekoälyyn ei saa syöttää tietoja, joita ei voisi muutenkaan jakaa julkisesti tai ulkopuoliselle palvelulle.

Avoimeen tai muuten varmistamattomaan tekoälypalveluun ei saa syöttää esimerkiksi:

- henkilötunnuksia, nimiä, yhteystietoja tai muita tunnistettavia henkilötietoja
- oppilaita, asiakkaita, potilaita, huoltajia tai työntekijöitä koskevia tietoja
- terveystietoja, sosiaalihuollon tietoja, oppimisen tuen tietoja tai muita erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia arkaluontoisia tietoja
- salassa pidettäviä asiakirjoja
- keskeneräisiä luottamuksellisia valmisteluaineistoja
- hankinta-, sopimus- tai tarjousaineistoja, jotka eivät ole julkisia
- salasanoja, käyttäjätunnuksia, rajapinta-avaimia, järjestelmätietoja tai tietoturvaan liittyviä tietoja
- tietoja, joiden yhdistely voisi paljastaa henkilön, perheen, asiakkaan, työntekijän tai muun tahon henkilöllisyyden.
- aineistoa, jonka julkisuusasemasta tai käyttöoikeudesta ei ole varmuutta.

Hyvä muistisääntö: jos et voisi julkaista tietoa kunnan verkkosivuilla, älä syötä sitä avoimeen tekoälypalveluun.

6. Tietosuoja, julkisuus ja tiedonhallinta

Tekoälyn käytössä noudatetaan mm. EU yleistä tietosuoja-asetusta (GDPR), tietosuojalakia, julkisuuslakia, hallintolakia, tiedonhallintalakia, arkistointia koskevia velvoitteita sekä Kuortaneen kunnan tietoturva- ja tietosuojaohjeita.

Henkilötietoja saa käsitellä tekoälyllä vain, jos käsittelylle on lainmukainen peruste, käyttötarkoitus on selkeä, käsittely on tarpeellista ja tietojen suojaamisesta on huolehdittu. Jos henkilötietojen käsittelyyn liittyy pienintäkään epävarmuutta, asia selvitetään ennen käyttöä esihenkilön, tietosuojavastaavan tai Järvinetin kanssa.

Tekoälyn käyttö ei saa johtaa siihen, että viranomaisen asiakirjoja, salassa pidettäviä tietoja tai kunnan sisäisiä aineistoja siirtyy ulkopuoliselle palvelulle ilman asianmukaista perustetta ja arviointia.

Jos tekoälyllä tuotettu sisältö liitetään valmisteluun, päätöksentekoon tai viranomaisen asiakirjaan, sitä käsitellään kunnan asiakirjahallinnan ja tiedonhallinnan sääntöjen mukaisesti.

7. Päätöksenteko ja hallintoasiat

Tekoälyä voi käyttää hallintoasioissa valmistelun tukena esimerkiksi tekstin jäsentelyyn, muistilistojen laatimiseen, julkisen aineiston hahmottamiseen ja vaihtoehtoisten sanamuotojen luonnosteluun.

Tekoäly ei saa itsenäisesti:

- tehdä hallintopäätöksiä
- ratkaista kuntalaisen asiaa
- päättää palvelun, etuuden, tuen, maksun, luvan tai velvollisuuden myöntämisestä
- arvioida henkilöstöä, oppilaita, asiakkaita tai kuntalaisia
- korvata viranhaltijan tai toimielimen omaa harkintaa.

Automaattista päätöksentekoa voidaan käyttää vain, jos sille on nimenomainen lainmukainen peruste ja käyttö täyttää hallintolain, tietosuojalainsäädännön ja muun soveltuvan sääntelyn vaatimukset. Tällainen käyttöönotto edellyttää erillistä arviointia, dokumentointia ja hyväksyntää.

Päätösten lainmukaisuus, perustelut, oikeellisuus ja hyvä hallinto ovat aina ihmisen vastuulla.

8. Tekoälytyökalujen käyttöönotto

Kunta määrittelee ensisijaiset tekoälytyökalut. Joissakin tehtävissä muut tekoälyratkaisut, kuin kunnan ensisijaiset tekoälytyökalut voivat olla toimivampia. Näiden käyttö voidaan mahdollistaa siten, että käyttöönotto edellyttää esihenkilön hyväksyntää. Esihenkilön tulee varmistaa tietosuojavastaavalta, että työkalu täyttää kunnan tietosuoja- ja tietoturva vaatimukset ja on soveltuva käyttöönotettavaksi.

Olemassa olevien ohjelmien osalta tekoälyominaisuuksien käyttöönoton yhteydessä varmistetaan tietosuojavastaavalta, että sovelluksen tekoälyosuus täyttää kunnan tietosuoja- ja tietoturva vaatimukset, erityisesti sen osalta, että dataa ei käytetä mallin kouluttamiseen.

9. Kokoukset, tallenteet ja litterointi

Tekoälyä hyödyntäviä kokousavustajia, litterointia, tallennusta tai automaattisia muistiinpanoja voidaan käyttää harkiten.

Ennen käyttöä on varmistettava, että:

- osallistujille kerrotaan tekoälyn käytöstä
- kokouksessa ei käsitellä salassa pidettävää tai arkaluonteista aineistoa ilman erillistä arviota
- henkilötietojen käsittelylle on peruste
- tiedetään, mihin tallenne, litterointi tai yhteenveto tallentuu
- ulkopuolisen osallistujan tekoälyavustajaa ei päästetä kokoukseen ilman lupaa.

Jos kokouksessa käsitellään henkilötietoja, keskeneräistä valmistelua, salassa pidettäviä asioita tai luottamuksellista aineistoa, tekoälyavustajaa ei käytetä ilman erillistä hyväksyntää.

10. Tekoälyn tuotosten tarkastaminen

Tekoäly voi tuottaa virheellistä, puutteellista, vanhentunutta, vinoutunutta tai kokonaan keksittyä tietoa. Siksi tuotokset tarkistetaan aina ennen käyttöä.

Tarkista erityisesti:

- faktat, nimet, päivämäärät ja luvut
- lakiviittaukset ja lähteet
- tekstin sävy ja tarkoituksenmukaisuus
- mahdolliset syrjivät tai yksipuoliset oletukset
- tekijänoikeudet
- saavutettavuus ja ymmärrettävyys
- se, että sisältö sopii Kuortaneen kunnan viestintään ja tehtävään.

Tekoäly ei ole asiantuntijalähde. Se voi auttaa tiedon jäsentelyssä, mutta lopullinen tieto varmistetaan alkuperäisistä ja luotettavista lähteistä.

11. Viestintä ja avoimuus

Tekoälyä voi käyttää viestinnän apuna esimerkiksi otsikoiden, tiedotteiden, verkkotekstien, somejulkaisujen, kampanjaideoiden ja selkokielisten luonnosten tekemiseen.

Ennen julkaisua työntekijä varmistaa, että sisältö on oikein, ymmärrettävä, saavutettava, kunnan viestintätyyliin sopiva eikä johda harhaan.

Tekoälyn käytöstä kerrotaan, jos sillä on ollut olennainen rooli julkaistavan sisällön, kuvan, äänen, videon, palvelun tai muun näkyvän aineiston tuottamisessa. Tarvittaessa voidaan käyttää esimerkiksi mainintaa: "Tämän tekstin luonnostelussa on hyödynnetty tekoälyä."

Jos tekoälyä käytetään chatbotissa, asiointipalvelussa tai muussa kuntalaiselle näkyvässä palvelussa, käyttäjälle kerrotaan selkeästi.

12. Tekijänoikeudet ja aineistojen käyttö

Tekoälyn käyttö ei poista tekijänoikeuksia koskevia velvoitteita. Käyttäjän tulee varmistaa, että tekoälylle ei syötetä aineistoa, jonka käsittelyyn kunnalla ei ole oikeutta.

Tekoälyyn ei saa syöttää aineistoa, jonka käsittelyyn kunnalla ei ole oikeutta. Tekoälyllä tuotettua tekstiä, kuvaa, ääntä tai videota ei julkaista ilman tarkistusta, jos on epäselvää, loukkaako se tekijänoikeuksia, tavaramerkkejä, yksityisyyttä tai muita oikeuksia.

13. EU tekoälyasetuksen huomioiminen

EU tekoälyasetus 2024/1689 perustuu riskiperusteiseen ajatteluun. Tavallinen tekoälyn käyttö tekstin luonnosteluun, ideointiin, käännösluonnoksiin ja julkisen aineiston tiivistämiseen on yleensä vähäriskistä, kun tietosuoja ja salassapito huomioidaan.

Erityistä arviota tarvitaan, jos tekoälyä käytetään tai suunnitellaan käytettäväksi esimerkiksi:

- opetuksessa tai oppilaiden arvioinnissa
- rekrytoinnissa tai henkilöstön arvioinnissa
- kuntalaisten palvelujen, tukien, etuuksien tai oikeuksien kohdentamisessa
- valvonnassa tai turvallisuudessa
- biometrisessä tunnistamisessa
- sosiaali- ja terveydenhuollon tiedoissa
- automaattisessa päätöksenteossa
- tilanteissa, joissa tekoäly voi vaikuttaa henkilön asemaan merkittävästi.

Tällaisia korkeariskisiä käytötapoja ei oteta käyttöön ilman erillistä johdon, tietosuojavastaavan ja tarvittaessa oikeudellisen asiantuntijan arviota.

14. Poikkeamat ja virhetilanteet

Jos tekoälyn käytössä tapahtuu virhe, tietovuoto, epäilty henkilötietojen luvaton käsittely tai muu poikkeama, siitä ilmoitetaan viipymättä esihenkilölle sekä kunnan tietoturva- tai tietosuojakäytännön mukaiselle yhteyshenkilölle.

Poikkeamia voivat olla esimerkiksi:

- henkilötietoja syötetään vahingossa avoimeen tekoälypalveluun
- salassa pidettävä asiakirja ladataan tekoälypalveluun
- tekoäly tuottaa virheellistä tietoa, joka päättyy julkaisuun
- tekoälyavustaja osallistuu kokoukseen ilman lupaa
- palvelu käsittelee tietoja tavalla, jota ei ole hyväksytty.

Virheistä ilmoittaminen on tärkeää, jotta mahdolliset vahingot voidaan rajata ja toimintaa parantaa.

15. Tuki ja osaamisen kehittäminen

Kuortaneen kunta kannustaa henkilöstöä opettelemaan tekoälyn hyödyntämistä turvallisesti ja käytännönläheisesti. Tekoälyosaaminen on osa nykyaikaista työelämää ja kunnan palvelujen kehittämistä. Tekoälyyn liittyviä koulutussisältöjä löytyy mm. Eduhouse-palvelusta.

Kysymyksissä ja epäselvissä tilanteissa tukea saa esihenkilöltä, Järvinetiltä ja tietosuojavastaavalta.

16. Tiivistetty ohje

Käytä tekoälyä rohkeasti ideointiin, luonnosteluun, tiivistämiseen, kääntämiseen ja työn sujuvoittamiseen. Älä syötä siihen henkilötietoja, salassa pidettävää aineistoa tai keskeneräisiä luottamuksellisia asioita. Arvioi työkalun sopivuus ennen käyttöä, tarkista aina lopputulos ja muista, että vastuu säilyy ihmisellä.

Tekoäly on hyvä apuri, kun sitä käytetään viisaasti.

